

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

1319-

Vien'a,

1. Ianuariu
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in 1. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

Nu

1

Prenumerarea se face la redactiune in seminarulu
gr. e. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10),
si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespundin-
tiile nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu
se primescu.

Anulu

III.

CUPRINSULU: Revelatiunea si scienti'a. — Christosu e Ddiu adeveratu. — „Sionulu rom.“ sentinela veghiatória a ortodocsiiei! — Materi'a de instructiune in scótele capitali si populare. — Corespundintie: Nasedu (in treb'a pretinsului mechanismu.) Bistr'a (convocare la sínodu protopopescu.) — Amvonulu: Lips'a religiositatei (predica pe craciunu.) — Literatura: „Istori'a besericésca“ scrisa de br. A. Siagun'a (ána recenziunei), si alte aretári. — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Revelatiunea si scienti'a.

Precumu se are charulu càtra libertatea omului: asia se are revelatiunea càtra scientia. Charulu e ce-va mai presusu de natur'a omenésca; Ddiu totusi poftesce neincetatu, ca omulu se conlucre cu charulu celu ddiescu. Togm'a asia si inpartasiesce Ddiu descoperirile sale cele supernaturale, dar pentru aceea nu dispensédia pre omu prin aceea de la intrebuintiarea ratiunei sale. Credinti'a nu casédia, nu anulédia scienti'a, — si acést'a e ceea ce voimu a demonstrá in tem'a suscepta.

Credinti'a luminédia si deplinesce scienti'a, o padiesce de retaciri, i dà desluciri despre unele intrebári, cari scienti'a niceodata nu le póte de sine resolví, conduce tóta activitatea spirituale a omului spre scopulu lui celu mai inaltu, spre Ddiu. Credinti'a aréta in tóte legile si lucràrile poteriloru naturei man'a cea ascunsa a atotpoternicéi, intieptiunei si iubirei divine, si asia conduce spre cunóscerea si iubirea lui Ddiu, si pregatesce unirea cea eterna cu elu. Cumu ar poté fi dar contradícere intre scientia si credintia, intre scientia si revelatiune, si in specie intre biblia si scientiele naturali? Pentru acél'a, carele are conceptu adeveratu despre revelatiunea divina, atare contradícere nu se póte cugetá. Acelasi Ddiu, carele s'a descoperitu ómeniloru in modu supernaturale, e si creatoriulu naturei si alu spiritului nostru. Acél'a a datu spiritului nostru legile cugetarei, stremurulu perscrutarei. Acél'a a asemnatu omului tóta lumea: remnele naturei si ale spiritului, ba si fienti'a sa cea divina, ca campu de activitate. Acél'a a facutu pre omu domnu preste creaturele visibili, impunendu-i si aceea de scopu, ca se cunósca si se iubésca pre Ddiu.

Inse fiendca revelatiunea divina e deplina, adeverata si neschimbavera, eara perscrutàrile omenesci marginite si in rezultatele loru schimbatióse, deaceea temporalmente se póte iví vreo contradícere intre revelatiune si scientia; inse ce omu cu minte va judecá o atare contradícere de absoluta, carea se eschida credinti'a in revelatiunea cea divina? Deci teologulu nu are de a condemná scientiele naturali, nice de a miciorá meritulu loru; dincontra póte salutá orice progresu, orice resultatu alu scientieloru acestor'a, si inca cu atátu mai tare, cu câtu se apropia acél'a mai tare de adeveru, càci nu are de a se teme de vreo colisiune a scientieloru cu adeverulu eternu cu cuventulu lui Ddiu. Unde totusi se ivesce contradícere temporale, acolo scienti'a se

si-aduca aminte, cà ea, fiendu supusa progresului, e schimbatiósa; asia resultatulu de acumu in cutare punctu mai tardiu póte se fia altulu. Ear unde scientiele nu atingu obiepte de ale revelatiunei, acolo au campu liberu; acolo, precumu dice scriptur'a, „a datu Ddiu lumea perscrutarei loru, fóra ca totusi se afle omulu lucrulu, care lu lucra Ddiu de la inceputu pana in fine,“ adeca asia, ca omulu se nu póta petrunde lucrurile lui Ddiu, ci ca de ce le perscrutédia mai multu, de aceea se cunósca mai tare, cà suntu nepetrundibili.*)

Pote fi drept'aceea omulu unu cultivatoriu si iubitoriu de scientiele profane, si totdeodata si crestinu credintiosu, precumu o aréta acést'a esemple destule atátu intre protestanti, càtu si intre catolici, nu numai in timpurile mai vechi, dar si in cele mai nóue. Franciscanulu Rogeriu Baconu, unulu dintre cei mai mentosi perscrutatori si cultivatori ai scientieloru profane din evulu de medilocu, a fostu crestinu credintiosu, orice voru a tiené unii despre sistemulu lui filosoficu si teologicu. Cumca in seclulu XVI. pre Baconu de Verulam perscrutarea si cultivarea scientieloru profane si naturali nu l'a facutu necredintiosu, vedemu si numai din dis'a lui, cumca „ocupatiunea numai superficiale cu scientiele naturali seau cu filosoff'a, precumu le numesce dinsulu, lu duce pre omu la ateismu, ear studiarea mai adunca a acelor'a lu reduce la religiune“ (leves gustus in philosophia movere fortasse ad atheismum, sed pleniores haustus ad religionem reducere). „In Ddiu, dice Baconu, numai acei'a nu credu, cari au interesu ca se nu fia Ddiu.“ (Deum non esse non credit, nisi cui Deum non esse expedit). In introducerea noului seu organu róga pre Ddiu, ca „se nu concéda, ca prin cultivarea scientieloru naturali se se nasca necredintia in privinti'a misterieloru divine, ci ratiunea cea curatíta de vanitate si supusa revelatiunei se dee credintiei ce e a credintiei.“

Despre cei trei parinti ai astronomiei mai nóue, Kopernik, Newton, si Keppler e cunoscutu, cumca au fostu crestini credintiosi. — Cumca canoniculu Kopernik candu si-a statoritu sistemulu seu astronomicu a fostu teologu credintiosu, se vede de acolo, cà sistemulu seu si-l'a dedicatu pontificelui de atunci Paulu III. — Ear despre Newton e cunoscutu, cumca elu prelanga studiële sale astronomice si matematece se ocupá si cu studië esegetice; cumca elu n'a fostu inamiculu bibliei, aréta

*) Katholik, fóia besericésca, a. 1865.

locurile urmatórie dintr' unu opu alu seu despre profetulu Daniele: „Noi avem acum pre Moise, pre profeti, pre apostoli, si cuventele lui Isusu; déca n'amu crede acestor'a, atunci togm'a asia de puçinu amu fi de escusatu, cá si Iudeii, cá a crede profetiloru e unu semnu caracteristicu siguru alu besericeii adeverate; divina e auctoritatea profetiloru, care nume si Moise si apostolii lu meritédia, scl.“ — Apoi sentimentele religióse ale lui Keppler le aréta urmatóriele cuvente, cu cari si termina elu unulu din opurile sale astronomice: „Remane acum inderetu, ca in urma se redicu ochii si manile spre ceriu depre tabl'a, pre carea am facutu demonstratiunile, si se rogu pre Parintele luminei cu pietate si umilintia: oh celu ce sternesci in noi prin lumin'a naturei dorulu luminei charului, ca prin acést'a se ne strapuni in lumin'a marirei, ti-multiemescu tie Dóme si Creatoriule, cá m'ai inbucuratu prin creatiunea ta, rapitu fiendu prin admirarea lucrurilor maniloru tale. Eata aci am finitu unu opu alu chiamarei mele prin atát'a potere spirituale, cáta mi-ai datu. De am produsu ce-va, ce ar fi nedemnu de tine, invétia-me se-o indereptu. In fine fá, ca opulu acést'a se fia spre marirea ta si spre mantuirea sufletelor, si ca nemic'a se nu strice!“

Euler, unulu dintre matematicii cei mai renumiti ai seclului trecut, a lasatu unu opu anumitu sub titlulu: „Aperarea revelatiunei divine incontr'a obieptiuniloru necredintiosiloru,“ in care opu díce: „Ce se tiene de greutatile aduse inainte din partea necredintiosiloru si de contradicénele, cari li se paru a fi in s. scriptura, nu va fi de prisosu a observá, cá nu este nice o scientia asia fundata, incontr'a carei'a se nu se póta face obieptiuni. Ba in oricare scientia suntu contradicéri la parere, cari la antái'a vedere se paru a nu se poté resolví. Inse dupa-ce se perscrutédia scienti'a aceea din temeiu, devine omulu in stare de a poté redicá de la medilocu greutatile, cari se paru a fi in dins'a. Ci togm'a de n'ar fi omulu in stare de a face acést'a, pentru aceea totusi nemic'a nu si-ar pierde din siguritatea sa scienti'a aceea. Pentru-ce se se nemicésca tóta auctoritatea s. scripture prin asemenea obieptiuni? scl.“

In dílele nóstre inca se afla invetiati in numeru mare, si inca de rangulu antái, cari seau marturisescu apriatu, cá credu revelatiunea biblica si se sílescu a aretá scientificamente armoni'a, carea este in rezultatele perscrutariloru naturali si profane fácia cu cele ce se enarédia in biblí; seau si-aréta sentimentele loru religióse in opurile loru cele scientifiche profane; seau celu puçinu in opurile loru neceodata nu ataca religiunea, ba desapróba espresiunile ateistice seau materialistice ale celoru de specialitatea loru. Cultivatori mari ai scientielorü profane si totdeodata si crestini buni suntu la germani intre altii unu Rud. Wagner, unu Steffens, unu Joh. Nep. Fuchs, Pfaff, Mädler, Gust. Bischof, Quenstedt, si altii. Intre franci De Luc, Cuvier, despre carele diurnalulu francescu „National“*) spre a-lu escusá, cá a fostu cu respectu fácia cu biblí'a, díce, cá „ca protestantu din teneretic s'a familiarisatu cu biblí'a, prin ce a dobenditu o predilectiune cátra dins'a, carea nice ca barbatu nu o-a potutu lapedá.“ Afara de acést'a mai amintimu pre unu Ampere, carele candu voi odata unu amicu alu seu a-i cetí unu locu din „Imitatiunea lui Christosu,“ fiendu pre patulu mortiei, a respunsu, cá elu cartea aceea o scie de rostu. In fine, tacundu despre altii, mai amintescu inca numai pre belgianulu Waterkeyn.

Póte dara si trebue se cultivedie teologulu si scientiele profane, cá, precumu díce Clemente Alesandrinénu, cunoscientiele ample in cei ce predica adeverurile credintiei marescu fórte confidinti'a ascultatoriloru, incátu i implu de admirare si sternescu in dinsii pofta mare spre adeveru; ceea ce Cicerone asia o esprima: „Magna est enim vis scientiae ad persvadendum.“ Pentru aceea teologii baserecei catolice totdeun'a incepundu de la ss. parinti au cultivatu si scientiele profane, precumu d. e. s. Vasiliu celu mare, despre carele s. Gregoriu Nisenu asia se respica: „Multi au adusu scientiele profane ca unu sacrificiu pre altariulu besericeii; intre altii Vasiliu celu mare, carele in teneretiele sale cultivandu-se in scientiele Egiptului, s'a devotatu beserecei.“ S. Ieronimu mustra pre cei ce punu santieni'a in nescienti'a. — Din tempurile evului de medilocu avem intre altii pre Albertu celu mare, despre carele s'a dísu: „Magnus in magia naturali (chemi'a), maior in philosophi'a, maximus in theologi'a,“ si carele a capetatu numele de „Aristotelu crestinu.“ — Din tempurile presinti amintescu numai pre unu Wiseman, carui'a scientiele naturali si profane i-au fostu obieptu de predilectiune, si carele in oríce scientia invetiata cu temeiu a aflu „o sabia, carea se póte cu folosu invertí spre aperarea religiunei.“

Deci nu se póte acúsá din partea protestantiloru baseric'a catolica, cá ar fi inimic'a iluminarei si a scientielorü; cáci, precumu observédia Balmes, „ce frumosu, bunu si folositoriu s'a desvoltatu din seclulu XVI. incepundu, aceea si-are radecin'a inca in seclii cei curatu catolici, si radecin'a cea via si fóra de protestantismu s'ar fi potutu face fructificatória.“*)

Un Se obiciédia inse, cá pre Galilei l'a persecutatu pontificii romani; — ci aceea e numai fabula, cá pre Galilei nimene nu l'a persecutatu ca pre astronomu escelinte, ci ca pre teologu reu. In aceea, cá a invetiatu, cumca pamentulu se inverté in giurulu sórelui, nimene nu s'a smintitu, numai se nu se fia amestecatu in esplicarea s. scripture. Póte cá descoperirile lui i-au facutu inimici, dar inaintea tribunalulu besericescu a ajunsu elu numai pentru certele lui cele religióse, si numai certicositatea lui i-a causatu rele. Elu numai aceea a invetiatu, ce au invetiatu Kopernik si cardinalulu Cusa mainainte de elu; deci precumu au invetiatu acei'a liberu, asia poteá si elu, déca nu i-ar fi venitu in minte, se faca din totu obieptulu cestüine teologica. Beseric'a numai atunci a pasitu la medilocu, candu, standu elu inainte cu o teori'a mainainte de elu statorita de altii, a pretinsu, ca aceea se se dechiare ca consunatória cu s. scriptura si teori'a contraria se se condamne.**)

Penedreptu se inputa dar persecutarea lui Galilei. Óre nu cu mai mare dreptu s'ar poté inputá protestantilorü persecutarea lui Keppler din partea lorü? ale carui descoperiri le au condemnatu teologii protestanti din Tübing'a sub pretestu, cá biblí'a ar invetiá, cumca sórele se inverté in giurulu pamentului, desí, precumu amu aretatu noi,***) scriptur'a, ca un'a ce nu ne invétia scientie naturali, nu díce nece eá se inverté, nece cá nu se inverté sórele. Keppler erá pe aci se si-nemicésca opulu, déca nu si-ar fi aflu refugiu in Gratz, de unde lu chiamá imperatulu Rudolflu in curtea sa.

Gavrila Popu,
prof. de s. scriptura.

*) Reusch „Bibel und Natur.“

*) „Religio“ egyházi s irodalmi folyóirat. a. 1864.

**) Wieseman „Stimmen zur Orientierung.“ pag. 222.

***) „Sion. rom.“ nru. 15 a. 1866.

Christosu e Ddieu adeveratu.

Promisiunea despre rescumparatoriulu lumei e depre unu tempu cu caderea omului celu d'antâiu (cart. facer. 3, 15.) De la Adamu pana la Ioanu botediatoriulu in acést'a credintia au traitu si moritu evlaviosii vechiului asiediamentu. Profetii credintia acést'a si-o manifestáu in profetie si modulu vorbirei celu neimitabilu, cu carele si-predáu profetiele, prin ale caroru semne prestefiresci precandu pre cei potinti i aduceá se se supuna, preatunci totdeodata nutriá in dinsic sperarea despre Mesia.

Daniele anume nu numai cá graesce despre rescumparatoriulu, ci spune si tempulu pasirei lui in publicu ca invetiatoriu, mai spune inca si despre mórtea lui cea inpa-ciuitória. „Sieptedecideseptemane, dîce, s'au taiatu preste poporulu teu si preste cetatea cea santa, ca se se sver-siéscá pecatulu si se se pecetluéscá peccatele, si se se stérgea foradelegile, si se se curatiéscá nedereptátile, si se se aduca dereptate vecinica, *si se se unga santulu santiloru*; ci se scii dara, cá de la esírea cuventului, ca eara-si se se zidésca Ierusalimulu, pana la Mesia pove-tiuitoriulu septemani siepte si septemani siesedeci si dóue voru fi, si se va întórce si se va zidi uliti'a si se voru destepá tempurile.“ (Dan. 9, 24—25.)

Considerandu vaticiniulu acést'a mai deaprópe, vomu vedé, cá in tóte partile sale s'a implinitu. In vaticiniulu acést'a prevede profetulu, cá in loculu celoru 70 de ani, in decursulu caror'a poporulu evreescu a fostu in sierbitute eara beserica a statu ca ruina, desémna Domnulu 70 de septemani de ani (adeca de 70 de ori 7 ani) spre reinnoirea beserecei, dupa care inca cu multu mai mare gratia divina lu astépta, cáci *atunci se va unge santulu santiloru*, care rescumparandu omenimea i va castigá eternitate. Ciru a datu libertate poporului se mérga acasa, si totdeodata i-a datu licintia de a-si edificá beserica; inse edificarea Ierusalimului ca a unei cetati provediute cu fortarétia nu o a concesu. Mandatulu spre edificarea celátii, cu carele s'a insemnatu inceputulu celoru 70 de septemani de ani seau alu celoru 490 de ani, s'a datu in anulu alu 20-lea alu imperatíei lui Artacserse Longimanu (II. Esr'a 2, 1—8.) Dupa cea mai chiara cronología anulu acést'a alu 20-lea alu imperatíei lui Artacserse Longimanu e anulu 299 de la edificarea Romei, si asia intre tempulu acést'a si intre pasirea lui Isusu in publicu au trecutogm'a 69 de septemani de ani seau 483 de ani, dupa care trebuia se vina Christosu. Ioanu botediatoriulu in anulu alu 15. a lui Tiberiu seau in alu 782. de la edificarea Romei a botediatu pre I. Christosu; deci déca din 782 vomu subtrage 299, apoi remanu togm'a cei 483 de ani, dupa cari trebuia se vina Mesia. In midiloculu septemanei a 70-a, adeca in alu 3¹/₂ anu alu pasirei sale in publicu s'a omoritu Isusu, cu mórtea carui'a amesuratu profetiei ulterioare a lui Daniele au incetatu jerfele indeiloru, cele ce eráu numai simbolu celoru introduse de Isusu. Cu mórtea lui Isusu, cu carea, ca cu unu sigilu s'a sigilatulu legatur'a testamentului nou si carea a fostu inceputur'a tuturor daruriloru supernaturale, se incepe totodata si pedepsirea poporului celu ce n'a primitu pre Mesia, carea s'a implinitu sub Titu, despre care catastrofa vorbesce evreulu Iosifu Flaviu descriend'o cu cele mai triste trasuri, dîcundu, cá pana acolo a ajunsu lips'a in Ierusalimulu inpresoratu de romani, cátu man-cá celu viu pre celu mortu, si numerulu celoru cadinti lu-pune la 1.000,000 ear alu celoruprinsi la 97,000.

Vedemu dara ce armonia este intre vaticiniu si implinirea lui. Nece cei mai cerbicosi inimici ai crestinismului n'au potutu negá armonia acést'a; apriatu o marturisesce ast'a Porfiriu, celu mai neinpacatu inamicu alu religiunei crestine; numaicátu vrendu totusi se restórne argumentulu acést'a ponderosu pentru religiunea crestina, dîce, cá l'au scornitu crestini mai tardiu.

Isai'a asia de apriatu vorbesce despre faptele lui Isusu, cátu s. Ieronimu cu totu dreptulu lu-numesce „evangelistu“. Asia elu graesce despre nascerea lui Isusu din vergura; ¹⁾ profetiesce, cá va avé nume miraculosu; graesce despre mergatoriulu lui inainte; ²⁾ spune despre minunile, ce va se-le faca, dîcundu: „Atunci se voru deschide ochii orbiloru si urechiele surdiloru voru audí; atunci va sarí schiopulu ca cerbulu, si se va limpedí limb'a gangaviloru;“ ³⁾ i profetiesce patimile si mórtea, graindu: „Si elu s'a ranitu pentru peccatele nóstre si a patimitu pentru foradelegile nóstre, si cu ran'a lui noi toti ne-amu vindecatu;“ ⁴⁾ spune, cá va aduce o religiune nóua, ⁵⁾ carea se va latí pana la marginile pamentului; lu-numesce apriatu Ddieu. ⁶⁾ — Cumca vaticiniiele acestea se reducu la Mesia, despre aceea nu póte se fia indoiéla; pentrucá prelanga aceea, cá s'au implinitu tóte in I. Chr., totdeodata chiaru si sinagog'a evreésca le marturisesce a fi díse despre Mesia, ear apostolii si mórte inca au rabdatu pentru aperarea loru.

Profetulu si regele Davidu cu entusiasmu si cu insufletire divina canta in psalmii sei patimile Mesiei, mórtea, sacrificiulu ce va se-lu aduca pentru noi, invierea si inaltiarea lui la ceriu, si tóte acestea s'au implinitu in I. Chr. Tóta revelatiunea, ce s'a facutu dupa acestea, si tóte intreprinderile religiöse pare cá numai spre intarirea loru s'au facutu, asia cátu — dupa profetulu Malachi'a — 400 de ani au mugitu asia-dîcundu profetii, pana in urma celu mai mare, Ioanu botediatoriulu, lu-aretá pre Mesia cu degetulu, dîcundu: „Eata mnelulu lui Ddieu, care redica peccatele lumei!“ ⁷⁾

Blasiu, 1866.

T. Petrisoru, teologu.

(finea va urmá.)

„Sionulu romanescu“ sentinela veghiatória a ortodocsiei!

Sentiulu naturalu de pace si infratire plantatu in anim'a omului de Creatorele si asia-dîcundu cristalisatu prin religiunea iubirei, prin religiunea crestinesca, e cu nepotintia se nu fia in sufletulu unui crestinu cugetatoriu insoçitu de o adunca mehnire asupr'a inparechiáriloru si desbinarei templete intre soçietatiles besericesci crestine si se nu provóce unu doru invapaiatu, de a vedé odata pre toti cei ce pórtá numele de crestinu, amesuratu promisiunei nemintiunosului Christosu Ddieulu nostru, adunati intr'unu staulu si sub unu pastoriu. Deaceea si santii auctori ai rituriloru crestine eclesiastice preaintieptiesce au datu espresiune viaa in liturgiële diverse estui doru de comuniune intre crestini; eara cudeosebire ritulu grecescu nu lasa a trece nici o misa divina, fóra a se rogá „pentru bunastarea santelorulu lui Ddieu beserici si pentru unirea tuturor.“

¹⁾ Isaia 7, 14. ²⁾ 40, 1—6. ³⁾ 53, 4. ⁴⁾ 53, 5. ⁵⁾ 66, 1—6. ⁶⁾ 35, 4.
⁷⁾ Ioan. 1, 29—36.

Atari motive ne misăcaseră și pre noi, ca se primim cu aviditate scirile despre încercări cât de neînsemnate, făcute spre a readuce bunaintelegerea și înpreunarea în specie a besericilor r. cat. și gr. orient., ca a unora, cari încă stau pre terenul creștinismului pozitiv și a caror eventuală împaciuire mai deapropo ar interesă și pre națiunea română. Din atari motive adresăram ocașional minte câte-va cuvinte fratiesci către diurnalul „Eclesiă” din București, și reproducăram dintr’insul în nru. 22 a. tr. alu „S. r. ” articolul „Încercări de a uni beserică r. cat. cu cea ortod. orient.” — Inse ce se vede! acest’ă faptă o aduse pre soriór’ă bucureșciană în acea lesne-deiertată dară comică retacire, de în nru. seu 14 din 1866 ne țiene cu pre „Telegrafulu rom.” dinpreună de sentinela veghiatória a ortodocsiei, ceea ce nóue preste voia ne aduse a minte anecdot’ă cu „non sum dignus tali honore.”

Cumu amu dîsu, gresiél’ă „Eclesiei” e venială, i-o iertăm din tóta anim’ă. Nu ni se va luă inse în nume de reu, deca deducem dintr’ins’ă acea invetiatură morală: cumcă, deórăce noi credem a fi militatu în diuariulu nostru porurea prelangă principie creștine-catolice corecte, și deórăce depre și dupa acele principie diurnalulu bucureșcianu totuși ne cunósce de comilitoni și ne numera între atletii punctului seu de vedere, cumcă, dîcu, adeverat’ă ortodocsia coincide cu catolicismulu. Cu alte cuvinte: retacirea din vorba adevărește în modu eclatantu dîs’ă noastră din nru. alu „S. 13 a. tr. r. ”, precumcă un’ă din piedeele principale ale unirei, mai alesu la noi romanii, stă curatu în prejudeție nascute din necunóscrea de noi.

Si într’adeveru, óre cunoscundu-ne impromutatu mai bine și patrundiendu de la superficialitatea omoriótoria la spiritulu legiurilor unei’ă și a altei’ă beserici, potere-amu mai pierde macaru unu cuvintu d. e. despre înșoratiunea preotiloru în beseric’ă orientală și neînșoratiunea loru în cea occidentală, candu scim, că parintii orientali ai antăiului conciliu ecum. din momente creștinesci mai sublime afara de unu Pafnutiu Egipténulu cu totii pretindeáu neînșorarea preotiloru? și că, desî canónele beserice resaritene din considerarea debilității omenesci trece preste casatori’ă preotiloru comuni, pretinde totuși întogm’ă cu beseric’ă apuséna de la cei chemati de a profesá o perfectiune creștinescă mai înaltă celibatulu? De bunăsema acestea și asemeni întrebatiuni dinaintea unei scrutări serióse seau s’aru nemici cu totulu, seau celu puçinu s’aru reduce înaintea ochiloru mintiei la adeverat’ă lor valóre, la valoarea de cestiuni pure disciplinare, cari dupa împregiurări și locuri porurea au fostu multu puçinu varie în beseric’ă universală.

Chiaru pentru aceea dati, Dulce Sorióra Bucureșciană, se ne aruncăm din candu în candu câte o atare antitesă din doctrin’ă besericiloru orient. și occident., se le scarmenăm „sine ira et studio” și siediendu langă falinariulu istoriei; pentrucă astfelu rezultatulu acelu nepreocupate discviziuni în urma (pre umu suntemu preacovinsi) se ne arete a fi frati dulci, cari nu avemu nici o causă de a ne urí, ci dincontr’ă totu temeiulu de a ne iubi și a dá mana cu mana. Noi ve promitemu, că vomu începe în data în numerii cei mai deapropo cu nescari imputări, ce le fecerati de câte-va ori beserice rom. catolice, — candu apoi se va învederá și aceea, că câte procente de adevăru cuprinde în sine sentinti’ă „Rom’ă, deca vre unirea, întórne-se inderetu la cano-

nele beserice, de la cari s’ă abatutu,” se va mai învederá și cu câtu dreptu se obieptiunédia ast’ă din partea cutare.

Eară și pana atunci încă te asigurăm, că starea Romei nice decătu nu e așa de desperată, cumu o cugeta multi, și o cugeti înpreună cu dîsii. Pap’ă de la Rom’ă a fostu vicariulu lui I. Christosu și capulu vedutu alu beserice lui mai optu seculi, fóra se fia avutu dominiu tempurálu; totu așa va fi elu și în venitoriu capulu creștinateci cu— ori fóra dominiu tempurálu, deca cum’va alternativ’ă din urma stă scrisă în cartea Provedintiei. Posesiunea dominiulu tempurálu nu e dogmă, precumu nici resiedinti’ă română; desî întru acvizițiunea acelu dominiu în turburosulu evu midilociu pre sém’ă neaternarei pontificiloru romani, a acestoru arbitri suprimi ai domnitoriloru depre atunci, trebuie vrendu nevrendu se recunóschemu man’ă Pronici ddieesci.

Starea Romei nu e desperată; căci credinti’ă fideliloru ei în ajutoriulu celui ce a dîsu: „eata eu cu voi sum pana la capetulu vécului,” coversiesce tóte cutediările inimice beserice; grigi’ă pastoriloru și archipastoriloru ei e neadormită, și din ast’ă, nu din desperare, purcedu citatele cuvinte ale archiepiscopulu de Tour, cumcă adevăru „popóre și imperati sunt dispusi a stă nepasatori la derimarea totală a ordinulu moralu și religiosu și se véda cu ochi reci caderea aceste mari societăți catolice, ce a înplutu optspradiece seclu de operele geniulu și binefaceriloru carității sale.” Revoluțiunea cea mare cu capetulu secululu trecut s’ă încercatu odată a restaurá paganismulu, scaldandu Europ’ă în sange; drept’ăceea cine se nu se téma de unu nou parocsismu sgduitoriu în fluctuarea presinte a principiiloru pseudo-culturei? Apoi e încă întrebare, că în atare casu nefericitu avere-ar óre beseric’ă resariténă sórte mai favorită decătu apusan’ă?... La tóta templarea inse e o mangaiare potinte pentru unu fiu alu beserice catolice a vedé, că încontr’ă torintelui de idee scalciate, ce si-dau adi în capete și amenintia ordinea morală și socială a mării familie omenesci, o singură vóce se redică în audiulu lumei întregi, și acea vóce e — vócea parintelui din Vaticanu, carele macaru de nici n’ar avé în confusiunile urmande „unde se si-plece capulu,” macaru de ar si ajunge a fi „restignitu,” (dupacumu i-profetiesce „Eclesiă,”) cu aceea num’ă mai tare s’ar asemená Acelui’ă, alu carui locutienitoriu este elu pre pamentu. — Apoi încátu pentru laudatele „onoruri și libertăți, de cari s’ă bucuratu totdeuna (?) și se bucura capulu clerulu ortodocsu în midiloculu unui poporu barbaru,” i-aducem a minte „Eclesiei” între altele numai pre patriarchulu Gregoriu, spendiuratu în 1821 la serbatórea pasciloru prin turci de usi’ă beserice sale patriarchale. —

Asia soră „Eclesiă,” desî combatem sub dóue stéguri, dară deaceea totu se ne rogăm „pentru bunăstarea santelorui lui Ddieu beserici și pentru unirea toturorui;” inse se ne rogăm din animă și cu cugetu curatu, eară nu numai pentrucă așa stă scrisu în carte, sciendu, că relegea Mantuitoriuulu n. I. Christosu tradusă în pracsă nu e alt’ă decătu iubire, carea stimula la înfrățire. Dreptce — deca ti-va fi cu placere — se ne vedem cu câtu mai desu pre acestu campu, ce promite multe flori binemirositórii și fructe placute cultivatoriu.

Materi'a de instructiune in scólele capitali si populare.

A) Ce se se propuna in scólele capitali si populare?

Multi educatori si invetiatori su de parerea aceea, cà in scólele capitali si populare, seau preste totu in scólele elementarie, materi'a instructiunei depinde singuru numai de la natur'a pruncului, va-se-dica cà trebuie se se propuna numai aceea, ce e acomodatatu naturei tenerului. — Cu acést'a parere si noi suntemu in acordu încât'va. É, dar sciu óre toti cei ce se ocupa cu instructiunea, cà ce e acomodatatu naturei pruncului si ce nu? Si déca acést'a o aru si scí cu totii, inca e necesariu se ne tienemu de óresicari regule intru instructiune, pentrucá cu atátu mai chiaru se potemu corespunde chiamarei nóstre, ca educandu si instruandu se aducemu tenerimea in pusetiune, de a poté fi odinióra prin activitatea sa propria folositoria patriei si natiunei sale. Deci materi'a instructiunei prelanga aceea, cà depinde de la natur'a tenerului, mai multu depinde de la starea presinta a inpregiuràrilor soçiali, va-se-dica suntu de a se propune tóte acele obiepte, cari se receru spre viatia intr'unu statu civilisatu!

Atátu scól'a popularia câtu si cea capitale (normale regulate) trebuie se pregatésca tenerimea spre viatia. Acést'a inse e o viatia in *natura* in *soçietate* si in *Ddiu*; prin urmare pentru scóla se dau trei cercuri de cunoscintie: *tumea*, *omulu si Ddiu*. — Aceste trei materie se potu propune mai propagate ori mai marginite; deci trebuie se fia determinata mai chiaru materi'a instructiunei prin unu planu seau programu, care e de a se observá strictu la totu pasiulu.

In scólele nóstre capitali si populare trebuie se se propuna urmatóricile obiepte: 1. religiunea; 2. limb'a materna, cu carea e inpreunata citirea, gramatic'a, ortografi'a si stilulu seau esprimarea cugeteloru prin vorba si scrisóre; 3. a dóu'a si a trei'a limba a patriei, seau celu puçinu un'a, carea e mai necesaria; 4. computulu; 5. geografi'a universale si speciale a patriei si istori'a, scientiele naturali si tehnologi'a; tóte aceste se basédia mai multu pre legendarie; 6. caligrafi'a; 7. desemnu si formulele geometrice; 8. agricultur'a; 9. cantulu.

Dimensiunea, in carea suntu a se propune tóte aceste obiepte, trebuie se fia acomodata dupa ctatea, capacitatea si gradulu desvoltarei pruncului; de sine se intielege, cà prelanga considerarea acestor'a mai departe e de a nesuí spre a face progresu precátu se póte mai mare in obieptele respective. Mai incolo e de a se luá in consideratiune speciale si *chiamarea* teneriloru, in care casu suntu de a se preferí încât'va acele obiepte de instructiune, cari se referescu la ocupatiunea venitoria a teneriloru. Asia in scólele populare, a caroru discipuli mai mare parte voru fi agricultori, trebuie se se propuna cu deosebita diligintia *scientiele naturali* si *agricultur'a*; ear in scólele capitali ori in altele, a caroru discipuli mare parte voru fi maestri ori industriari, e de a se propune cu deosebita diligintia *tehnologi'a*. Prelanga tóte aceste e de insemnatu, cà preferindu unulu seau altu obieptu, nu e necedecátu iertatu se se delature ori se sufera cev'a scadere propunerea celoralalte obiepte, deórace nece unulu din obieptele citate nu póte sustá de sine, ci numai in consunantia cu celealalte prin sprigionire reciproca. —

E cunoscutu, cà scól'a popularia numai pana la etatea de 12 ani o cercetédia prunculu, (seau celu

puçinu asia ar trebui se fia dupa lege,) ear dupa ajungerea etatei amintite nu mai cercetédia scól'a; de aci ar urmá, cà in anii junetiei elu ar uitá mai tóte cele invetiate in scóla, si asia mai tardíu cá barbatu nu ar folosí fruptele cele fericitatorie ale scólei. Spre a prevení inse acestu defectu mare, prin mandatulu ministeriale din 19 Februaru 1851 s'a ordinaru infientiarea *scóteloru de repetire*, numite si *scóle de dominec'a*, pre cari suntu detori dupa lege ale cercetá toti tenerii, fóra deosebire de secsu, pana in etate de 15 ani. Astfelu de scóle de repetire trebuie se fia si prelanga scólele capitale, pre cari au a le cercetá acci teneri, cari dupa absolvarea scóleloru capitali si-au alesu de cariera óresicare maestría ori ramu industriale si comerciale. — Scólele de repetire nu au de scopu numai repetirea celoru invetiate in scólele populare ori capitali, ci trebuie se contribue si spre desvoltarea mai departe a teneriloru in obieptele necesarie pentru viatia.

Acumu intrehu pre p. t. lectori, cà óre afla-se prelanga fiacare scóla popularia si capitale totodata si scóla de repetire? Si unde se afla, óre in ce mesura corespunde chiamarei sale celei ponderóse? . . . Ar fi tare de doritu, ca radicandu-se in fiacare comuna, seau unde ast'a e preste potintia, in mai multe sate afiliate scóla poporala, se se infientiedie pretotindeni si scóla de repetire bine organizata; càci numai pre acést'a cale vomu poté ajunge la o stare mai infloritória, atátu moralicesce câtu si materialmente. —

B) Cumu se se imparta tempulu de instructiune pentru obieptele singuratece?

Atátu in scólele nóstre populare, câtu si in cele capitali aflamu, cà se propunu obieptele de instructiune fóra de vreo ordine ratiunala, tóte deodata fóra deosebire, atátu inainte de amédia-di câtu si dupa amédiadi, si in fiacare di. Apoi nu e mirare, déca docintele nu esplica mai nemicu, ci numai demanda a se invetiá *de rostu din carte*; deórace in cele 2 óre de instructiune e imposibilu se esamedie si se si esplice din tóte cele 9—12 obiepte, ce se propunu. Eu intielegu aici asia o esplicare, cumu aretasem in esemplulu scurtu de computu din numerulu 23 a. tr. alu „Sionulu,” si precumu vomu vedé de altadata mai pre largu.

Erorile cele mari, ce le comitu docintii, cari propunu tóte obieptele deodata, voru aparé si mai invederatu din cele urmatóric.

Órele de instructiune preste septemana suntu 20—24. Aceste suntu de a se inpartí intre tóte obieptele proponende, si inca cu câtu e mai ponderosu, mai greu de invetiatu ori mai vastu cutare obieptu, cu atát'a trebuie se i-se dee óre mai multe preste septemana; ear obiepteloru mai puçinu ponderóse, mai usióre de preceptu ori mai puçinu voluminóse li-se dà tempu mai puçinu, amesuratu calitatea si cantitatea obieptului. Asia d. e. exercitiele limbistice si tóte ce se tienu de desvoltarea limbei pretindu 10—12 óre, precandu computulu numai 4 óre pre septemana, si asia mai incolo.

In privinti'a tempului inca nu póte fi omulu indiferinte. Nu e totu un'a ori si in care óra a dílei se va propune cutare obieptu, deórace esperinti'a ne invétia, cà memori'a pruncului, ma si a omului maturu, demanétia e cu multu mai via si mai apta spre activitate ca dupa amédia-di; deci obieptele, cari pretindu o incordare mai mare a mintei, suntu de a se propune inainte de amédi si dupa ponderositate in ór'a antáia ori din urma, precandu alte obiepte, cari pretindu mai puçina

incordare a minții și diferitele exerciții se propun după amiazi, când ideile pruncului su mai respice, atențiunea atrasă prin unele evenimente de prestă di, și memori'a e mai puțin activă.

Prag'a, în Decembrie 1866.

Stefan Popu.

Corespondință.

Nasudu, 9 Decembrie 1866.

Onorata Redacțiune! În numărul 23 al „Sionului românesc” din a. c. s'a publicat un articol din Nasudu cu datul 13 Octombrie 1866 ca duplică la observările mele făcute în nr. 19 al „Sionului,” în care d. O. B. declară corespondința de terminată, pofind că actele se înrotulă. Nu știu procedur'a judecătorească, pentru că nu am ascultat drepturile, ba nici înscrisu nu am fost la vreo academie juridică; înse din întemplantare fiindu chemat la judecată ca marturie mai în zilele trecute, până s'a ascultat alta marturie am acceptat în biroul unui domn asessor și am auzit până a întrebare pre o partidă, deca mai are a observă ceva la duplică celelalte? De aici am conchis, că legea ieră a se face observari și la duplică, deca în ea vin înainte momente noue. Pentru aceea asi voi și eu a da răspunsul final înainte de înrotularea actelor, rogundu pre Onorata Redacțiune se binevoască a-lu primă în coloanele „Sionului”.

Înainte de tot se-mi fă iertat a descrie conferința, despre care amintesc d. B., așa după cum a fost. Lucrul stă așa: corespondința mea din San-Georgiu a făcut sange reu în d. B., că eu ca mai teneru am cutediat a scrie, că în școlile noastre, unde se afla veterani și oameni practici, se afla și puțin mecanismu. Din asta indignatiune a resarit articolul d. sale publicat în nr. 17 al „Sionului”. Expresiunile cele estetice, epitetele cele frumoase au dat ansă patronilor institutelor a conchide la o neînțelegere ce domnesce între profesori; ba multi au cercat se vedea unde e izvorul, au cautat articolul meu datat din San-Georgiu, și conferindu-lu cu alu dlui B. și-au exprimat o neplăcere, că d. B. ca veteranu e atât de subiectiv față cu unu articol atât de obiectiv cum e alu meu. Dar ce se vede, d. directoru în 8 Septembrie după inserat ne chema la o scurtă conferință, a carei protocolu nu exista și carca s'a ținut, nu ca de altădată, ci în grădina. Directorele înse întrebă, că cine e autorul articolului din San-Georgiu? Căși cum acel'a ar fi atacat pre cineva, ear nu că pentru ce s'a scris cu atâtă patimă din partea dlui B. și se dă ansă la conchideri de neînțelegeri și discordii, cu tot că de altminteru numai în zilele trecute avusem conferință și atunci eră publicat articolul meu. Lucru firesc, că atât directorul cât și profesorii respective d. B. reprobara fapt'a mea, ba înca d. directoru dă se mitigediu ce am scris, va-se-dica se dău că am mintit, și se nu răspund, seau de voi răspunde se dau la cineva răspunsul se-lu revădă, seau ce totu un'a e se me bagu sub censura; ear d. B. voindu a împedea răspunsul asigura pre onoare, că a cugetat că e d. Petri autorul articolului. Acum nu știu cum s'aru un dizele d. sale de „veterani și mai practici” pe această carieră față cu d. Petri, căci dieu cându e vorba de școlă mare diferență e între d. Petri și d. Baritiu. În urma mai dău d. Baritiu totu în conferință, că „câtu vomu pot se ne laudam.” Eata mijlocul de a redica vedea gimnaziului, pentru a carui susținere au sacrificat fundatori sume atât de enorme!

Acestea aru fi destul argumentu pentru cele ce am afirmat în corespondința din San-Georgiu; dar ca se nu dău d. B., că am incurgiurat întrebarea d. sale, că am „observat ceva mecanismu în matematică seau în traducerea paradigmatelor magiare” eata ce răspund: Până cându se voru memoriza regulile

gramaticali un'a după alt'a, și după ce s'au memorizat destul se va traduce de unde a lasat celu ce a răspuns mainainte, ca cumu ar fi lectur'a ceva studiu diversu; până cându se va face numai o linie pre tablă și nu va ști cel'a ce a făcut'o causă pentru ce a făcut'o, și pentru ce a făcut'o așa și nu altminteru: până atunci voi susține, că existe puțin mecanismu. Dechiaru totodată, că nici reprobările dlui directoru, nici pelerile din grădina vicarială, dar nici merele Hesperidelor nu-mi voru astupă gur'a, ca se nu vorbescu adevărul după convingerea mea acumu ca și de altădată. Svatulu dlui B., ca ceva defecte observate se se aducă pre tapet în conferință, e forte bunu. Dar asi întrebă numai, că ore e practic și consultu, cându veteranii se supera și cându nu reesu cu vreo propunere? — Cumca am trait bine, e dreptu; „cumca trebuie se traim în concordanță, consolidare și amicitia”, e de dorit; înse din parte-mi conferindu acestea cu cele scrise în duplică, dău: feresce-me Domne de amici, că de inimi me voi feră eu. — Cea ce dău d. B. despre cartea lui Ohler, că e misterioasă, concedu și eu, nu înse pentru că a estu înainte de tempu ci pentru că nu a cetit'o, căci va ști dora d. Baritiu, că cartea lui Renan tradusă în limbă românească a estu în 1863 și pre foia prima eră anul 1864. Cu cartea lui Ohler stă lucrul așa: edițiunea din urma a estu în 1865, și eu cred că e smințela de tipariu. Imposibilu absolutu înca nu e, ca se fiu greșit în purisare, înse în manuscrisul originalu e 1865. — Ce marturie a fostu d. B. la conferințele inventatorilor normali, se va vedea cându se voru publică. — Cumca sum mecanicu de cetescu cumu e scrisu, nu e vin'a mea. D. B. deca alt'a scrie și alt'a cugetă, binevoască a scrie și comentariu la vorbele d. sale. — În fine asi aduce aminte dlui B., ca bater bietulu stilu se nu mi-lu învidie, fia oratoricu fia culinariu, pentru că fiacare scrie cumu știe. Cu acestea încheiu și eu răspunsul finalu.

M. Popu, prof. gimnas.

Bistr'a, 22 Decembrie 1866.

Onorabila Redacțiune! Primindu asta-di cerculariul protopopescu convocatoriu la sinodul anualu, pentru momentositatea lui vi-lu comunicu cu rogarea: ca se binevoiti a-lu publică în „Sionul românesc”. — Resultatul pertractarilor va urmă la tempulu seu.

Nru. 106. Multu Onorati în Christosu Frati!

Deși constituțiunea bisericii noastre în timpurile mai recente a trecut prin un'a metamorfoză, încâtu o vedem mare parte vetemată, și, așa dicundu, mai cu totul delaturată: dară totuși, până la alte mai fericite timpuri, ne-a mai ramas unu ramu din aceeași, ereditu de la protoparinti nostri, sub a carui umbră ne potemu consulta despre afacerile nostre bisericesci și școlari; ne mai potemu impartăși ideile cele salutari, spre binele și înflorirea națiunii noastre, celei atât de scapatate prin vitregă sorte a timpurilor trecute; și acestu ramu nu e altulu, decâtu ținerea anuală a sinodelor protopopesci. — Acestu sinodu anualu am decisu în anulul acest'a a se țină în 27 Decembrie în Abrudu în localitatea școlii elementare, încependu la 9 ore antemediane. — Cu această ocaziune ne vomu consulta, și vomu desbata: ce mijlocu amu pot lua și folosi pentru înaintarea inventamentului în școlile populare; cumu s'aru pot încăi încâtv'a delatură miile, seau, așa dicundu, legionulu de pedeci, preste cari dăm în această privință? Totu cu această ocaziune vomu lua la desbatare: cumu s'aru pot împedea casatoriile nelegiuite, cari, după cum am observat, se înmulțescu pre dă ce merge totu mai tare? — Tote aceste, și altele, ce se voru mai propune decâtă confrati, se voru pertractă și desbata în amentitul sinodu anualu.

Mai încolo totu cu această ocaziune va administră fiesecare parochu 1. tacele chirurgice, câte 35 cr. de la un'a parochia de cununati, prelanga unu conspectu în două exemplare; — 2. va aduce cu sine și va administră tacs'a prescrisă pentru fundulu preotese-

loru veduve si alu preotiloru deficienti pre anulu 1867; — 3. tacs'a de 30 cr. pre annulu 1866 pentru tiparirea cercularieloru, care este a se administrá la tipografi'a seminariului archidiecesanu; — 4. abonamentul pentru „Istori'a revelatiunei divine“, despre care ati fostu incunoscintiati prin cerculariulu de sub nr. 103; — 5. se provoca onoratií frati se se abonedie la „Archivulu pentru filologia si istoria“, care va esí in Blasiu sub redactiunea renumitului nostru literatu reverendisimulu domnu canonicu T. Cipariu cu 1 Ianuariu 1867, alu carui'a pretiu este pre anu 3 fl. v. a.; — 6. va aretá mai incolo fiescare parochu casatoriile mesteceate, precumu si trecerea de la relegiunea nóstra la alt'a si vice versa.

Dupa care cu fratiésca oficiósa onóre sum, Rosí'a in 18 Decembre 1866, — alu Fratíeloru Vóstre credintiosu in Christosu frate

Simeonu Balinth m. p.,
protopopulu Bistrei.

Se impartasiesce prin

Aug. Coltoru, parochu in Bistr'a.

Amvonulu. Lips'a religiositatii.

(predica pre serbatórea nascere i Domnului n. I. Christosu.)

„Si intrandu in casa, au aflatu prunculu cu Mari'a mum'a lui, si cadiendu s'au inchinatu lui.“ Mat. 2.

Dulcele doru de fericire este de Ddieu implantatu in natur'a fiacarui omu, si acestu cuventu *fericire* are o putere atátu de atragatória, încátu totu omulu ar voi se fia in posesiunea ei statornica. Desi in inceputu destinatiunea omului a fostu fericirea, si inca neturburata si statornica; inse aceea a tienutu numai fórté puçinu tempu, pana adeca omenii cei de antái prin calcarea poruncii lui Ddieu si-au pierdutu nevinovatí'a origina-ria, si dupa care adeverat'a fericire impreuna cu nevinovatí'a s'a stinsu depe faci'a pamentului, cuprindendu-i loculu o fericire sugravita, carea fiendu trecatória, nu póte fi adeverata. — Calea spre recastigarea fericirei celei adeverate ne-a dechisu-o Christosu Mantuitoriulu lumii, a carui nascere adi o serbámu; semnele ei suntu frumséti'a sufletului si curatieni'a animii, cari le intinde singuru relegiunea vestita de acelasi Mantuitoriu, inaintea carui'a si noi cadiendu, si inchinandu-ne impreuna cu magii dela resaritu, se meditamu adi cu cea mai adunca luare aminte despre celu mai scumpu daru, despre relegiune!

I. a! inainte de tóte cu dorere, inse si cu sinceritate o spunu, cà nu aveti destula religiositate; macarca voi de acésta aveti fórté mare lipsa, ca între atátea greutati a viatii se ve poteti sustiené si mangaiá. Fóra de religiositate ce va fi de voi? ce va fi de copiii vostri? ce va fi insu-si viati'a vóstra? — Eu asia credu, cà de relegiune deaceea nu ve apropiati, càci aceea nu o cunoscti din temei; de aici isvoresce apoi si neincrederea, ce uneori o aretati faci'a cu preotii vostri. Se ne apropiamu deolalta, ca se ne potemu bine si apriatu cointielege.

Relegiunea, evangeliulu este efluculu animii bune. Anim'a omului tóte câte suntu bune si frumose le cuprinde in sine; in adunculu ei e ascunsu coltiulu dragostei. Relegiunea este in armonia cu sentimentele mai bune ale sufletului vostru; relegiunea voiesce totu, ce voiti voi, asia, totu ce voi cu lege, cu dreptate, cu omenia pentru voi si binele omenimei poteti poftí.

Càci ce voiti, si ce póte se voiésca unu omu blandu si intieptu, ce poteti se voiti voi toti? Au nu pace, dreptate si recunóscerea dreptului fiacarui'a? Fórté bine! — relegiunea intogm'a o voiesce acést'a, si inca mainainte decâtu voi. Relegiunea cu o gravitate, la carea cuventu omenescu nicicandu nu se va poté inaltí, asia ne spune noue: Fiti in pace, iubiti pacea, urmati dreptatea; Ddieu uresce pre acel'a, care sémena neintielegere între frati!

Esti tata seau mama de familia; ce doresci? Ce póte se dorésca unu tata seau mama, ce voiesce se fia demnu de acestu nume, decâtu din partea copiiloru onóre, ascultare si dragoste. Vedeti, relegiunea inca acést'a o voiesce. Atotpoterniculu Ddieu asia graiesce càtra fiii vostri: „Fiiule, iea aminte invetiaturile parintelui teu, si nu uitá nicicandu dorerile maicii tale.“ Si eara-si: „Fiiule, nesuesce-te ca se faci bucuria parintiloru tei, cari te-au nascutu.“ — De la cine veti asteptá invetiaturi mai inalte?

Esti copilu; ce doresci? Ca cu averea parintiesca se moscenesci nume de omenia. Relegiunea inca acést'a o voiesce, si biseric'a prin poterniculu ei cuventu asia poruncesce parintiloru tei, ca se-ti premérgea cu esemplulu virtutei intru tóte, si se nu te espuna primediei de a-ti pierde sufletulu.

Sunteti seraci, prin serguinti'a vóstra nu sunteti in stare a ve acoperí lipsele; ce doriti? Asiadara, cà cei avuti se fia indurati càtra voi si se ve ajute? Oh! relegiunea in privinti'a acést'a inca s'a ingrigitu mai presusu de tóte. „Asculta — asia díce càtra celu avutu, —pre omulu celu ce cu vestmente rele si cu faci'a ingalbenita se apropia de tine; si acel'a e fratele teu, nu-lu alungá de la tine; dà-i, cà Ddieu va resplátí tie; de ai multu, dà-i multu, de ai puçinu, si din puçinu te nesuesce a-i dá bucurosu“ (Tobí'a). Ce cuvinte dulci si binecuventate, la audiulu caror'a trebue se se inmóie animile tuturoru! — Sunteti avuti; ce doriti? In pace a ve folosí de averea vóstra, ca nimene se nu-si intinda man'a sa cea peatósa dupa ce e alu vostru. Si aveti totu dreptulu. Vedeti i. m. si in ast'a privintia relegiunea stà in partea vóstra, càci asia graesce càtra toti: „Averea avutului e proprietatea-lui, se nu te atingi de ea, nimic'a se nu instrainedi din aceea.“ — Esti seracu, inainte de tóte lucra, apoi cere; seraci'a nu e pecatu, déca aceea nu o amu castigatu cu voi'a nóstra. Vedi si Christosu, Fiiulu lui Ddieu, inca a fostu seracu. — Esti sierbitoriu, lucratoriu, iei parte la lucruri comunale, cu unu cuventu, ti-poruncescu altii (si cine e, carui'a se nu-i poruncésca nimene?); ce doresci? Ca se fii partasiu anumitei recunoscintie si onóre, se te pretuiésca ca pre unu omu, eara nu ca pre unu sclavu, si ca se-ti dee resplát'a cuvenita. Relegiunea inca asia voiesce. Intr'unu tonu impuitoriu, care nu cunósce frica si nu se teme de nime, asia díce: „Dà lucratoriului plat'a, ori cuventulu lui va strigá resplátire la ceriu.“ — Celoru ce suntu prepusi le aduce aminte, cà preste dinsic este unu domnu mai mare, carele nu cauta nici la avere, nici la vestmentele stralucitórie, ci numai faptele le va luá in drépta socotintia.

Asi fi fóra de margini, de asi voi a desvelí tóta influinti'a binefacatória, care ni-o intinde relegiunea. Esti domnu, ce doresci? au nu onóre si credintia din partea celoru ce suntu supusi tie? Eata, acést'a si relegiunea o urdiesce, dícundu: „Ascultati de maimarii vóstri, si ve plecati loru scl.“ — Vedeti frati-loru! astfelu e relegiunea, ast'a o voiesce relegiunea;

eu nemica nu amu adausu, astfeliu o am propusu, precumu este ea aievea, precumu o-am invetiati in copilaria; voi o veti cunosce acést'a. — Acést'a e aceea relegiune frumoasa si buna, pre care multi o lenevescu, ma se ferescu de ea; pre care anumiti omeni nu o iubescu, ma togm'a o batjocurescu si incarca cu sudalmi! Spuneti, óre bine facu unii ca acei'a? este aceea dreptate? si facu dreptu astfeliu de ómeni? Fiti voi insi-ve judecatori! Eu din parte-mi i compatimescu, si me voiu rogá pentru dinsii cu cuventele mantuitorului: „Parinte, iérta-le scl.“ —

Apoi i. m. relegiunea pentru voi este unu bunu neaparatu trebuintiosu. Fóra de ea ce veti fí? A lucrá, a patimí fara mangaiere si sperantia . . . apoi a morí, din acésta se ve constee tóta viati'a, tóta fericirea? Spre padi'a si mangaierea vóstra nu aveti alta decâtu relegiunea; fara propt'a relegiunii pasiunile voru domní preste voi, si numai spre reu veti fí plecaci. Au nu ne dau si in privinti'a acésta destule dovedi intemplanile de tóte dílele? — Mai incolo i. m. spuneti, cine binecuventa pruncii, candu vinu in lumea acést'a, unde atâtea suferintie-i ascepta? Cine priveghiédia asupra-le in léganu? Relegiunea. — Cine-i invetia mai incolo in scóla, in biserica? Cine-i primesce atunci, candu nici au tata, nici au mama? Relegiunea. — Si voi candu sunteti bolnavi cine ve cauta, cine ve grigesce? Relegiunea. Candu ve ajunge cas'a vreo calamitate, candu tóta lumea tremura, si te incungiuira, cine remane langa nefericitulu bolnavu, ce jace intr'o bóla lipitiosa, cine-lu cuprinde cu o ingrigire plina de iubire, cine-lu mangaia in clipele cele mai depre urma, si cine mangaia si pre acei'a, cari suntu condamnati, ca se-si védia mórtea? Numai, si numai relegiunea. Tóte acestea suntu adeverulu celu mai curatu; cumu dara ve trage anim'a a leneví o astfeliu de relegiune, seau togm'a a o respinge de la voi! Sermani de voi! cà uritu sunteti amagiti si insielati, macarcà de relegiune aveti lipsa, ca se aveti credintia, nedesde si dragoste. Acésta e viati'a, demnitata si panaa vóstra, a muieriloru si copiiloru vostri.

Inse de ati fostu atátu de slabi, încátu v'ati abaturu de la calea relegiunei, grabiti a ve reintórce, curatíti-ve de unele pasiuni, ce acumu ve tienu legati; lapedati de la voi atare datina, care ve inveninédi viati'a, mai alesu nu dati copiiloru vostri ocaziune, de scandalu; cine sciti, cà pe copii vostri adeseori i pierdeti, fiti barem in privinti'a loru cu indurare. De aceea sunteti aici, ca se fiti crestini buni; viati'a vóstra cu multe feliuri de greutati e impreunata, si aici pre pamentu resplat'a vóstra e puçina; nesuiti-ve cu atátu mai vertosu a dobandí imperati'a cea cerésca. Si de órace nu avemu mai mare bine, deáctu relegiunea: se o imbraçosiamu cu tóta caldur'a animii, acésta ne va fí totdeun'a celu mai credintiosu amicu, acoperementu tare, si limanu incontr'a tuturoru viscóleloru, ce-lu potu ajunge pre omu in acésta viatia trecatória. — Marire lui Ddieu, carele s'a nascutu adi pentru intemeierea acestei relegiuni singuru sante si mantuitoric. Aminu.

Vasilii Popu,

parocu gr. c. de Busiacu.

Literatura.

„Istori'a besericeasca“ scrisa de br. A. Siaguna.

(finca.)

La pag. 3. tom. 2. §. 1., afara de alte false, se scrie, cà *imperatulu Ioanu Paleologulu cu preapuçini arhieriei s'ar fí invoitu, ca se se adauga in credeu „si de la Fiiulu.“*

Incontr'a acestei asertiuni gresíte afirmu inaintea tuturoru iubitoriloru de adeveru, cumca in conciliulu florentinu neci imperatulu Ioanu Paleologulu, neci alti episcopi grecesci nu s'au invoitu finalminte, ca in credeulu besericeci grecesci se se puna „si de la Fiiulu,“ ci numai au recunoscutu dupa convingerea si credintia loru, precumca cuventele „si de la Fiiulu,“ cari occidentalii mainainte de tempulu conciliului florentinu le au fostu pusu in credeu, s'au pusu liberu si ratiunalminte, si cà acést'a esplikatiune „si de la Fiiulu“ nu e incontr'a santei scripture neci incontr'a invetiaturei ss. parinti. Despre acelu adeveru, cà in conciliulu florentinu nu s'au invoitu finalminte imperatulu si grecii, ca se se adauga in simbolulu grecescu „si de la Fiiulu,“ ne convingu urmatóriele documente demne de tóta credinti'a, si anume: 1) decretulu unirei de la Florenti'a, publicatu si romanesc in acestu organu besericescu, in care decretu necaiuri nu stà aceea, cà grecii finalminte s'aru fí invoitu, ca se se puna in simbolulu grecescu particul'a memorata, ci se otaresce asia: „Definimus insuper, explicationem verborum illorum „Filioque,“ veritatis declarandae gratia et imminente tum necessitate, licite et rationabiliter symbolo fuisse appositam.“ 2) Ne convingu cuventele imperatului I. Paleologu, carele in conciliulu florentinu apriatu spune, cà sub aceea conditiune se unesce imperatulu cu latini, ca grecii se nu fia siliti a adauge ce-va in simbolu si ca se nu li se stramute dátinele (vedi opulu mai susu memoratu „Unio,“ pag. 288). 3) Ne testédia si cerculariulu mai susu citatu a lui Metrofanu patriarchulu Constantinopolului, in care intre altele se afla acestea: „Altmintea se sciti, cà tóte datinele rituali la sacrificiulu trupulu lui Christosu, si la alte sierbitie ddieesci, si la cetirea credeului, le tienemu fora de a face cea mai mica stramutare.“

La pag. 3. tom. 2. §. 1., vorbindu preas. sa despre otaririle siedintieloru saborului de la Florenti'a, scrie, cà *Georgiu Scolariulu nu a primitu togméla saborului de la Florenti'a, ci maniosu s'a dusu la Veneti'a; dupa aceste díce: „Asísiderea patriarchulu Iosifu audíndu otarirea saborului de la Visarionu metropolitulu Niceei, cu mórtea grabnica si-a datu sufletulu.“*

In asertiunile aci premise preas. sa afirma, cà a) Georgiu Scolariulu ar fí fostu incontr'a otaririloru conciliului florentinu finalminte aduse; b) cà Iosifu patriarchulu Constantinopolului nu ar fí partinitu unirea facuta in acelu conciliu, si cà elu ar fí moritu de necasu, audíndu otaririle conciliului finalminte aduse in privinti'a unirei. Incontr'a acestoru asertiuni neintemeiate reflectiu la urmatóriele:

1.) Cumca punctele de controversiune intre beserice'a resariténa si apusana nu s'au decisu finalminte in siedintiele conciliului de la a 18. pana in a 25. siedintia, dupacumu falsu se aserédia in istori'a din vorba, ci acelea puncte finalminte s'au decisu dupa desbáterile cele multe, cari au urmatu dupa siedinti'a a 25.; si atunci nica nu asia s'au decisu, cumu falsu aserédia preas. sa, ci asia precumu se cuprinde acelea in decre-

tulu de unire a conciliului florentin publicatu in numerulu 23 alu „Sionului romanescu.“

2) Cumca Georgiu Scolariulu celu ce mai tardiu sub numele Genadiu se fece patriarchu alu Constantinopolului) nu a fostu contrariu decretelor finalminte aduse in conciliulu florentin, ci dincontra elu a fostu partinitoriu sinceru alu unirei, precumu se póte vedé din vorbirile lui, cari le a tienutu in siedintiele conciliului florentin, in care dinsulu fórte frumosu a aretatu, cà beseric'a orientala cu cea apusana se unescu in privinti'a articiloru esintiali; precumu aréta apoi si disertatiunile lui scrise despre lips'a unirei si despre purcederea Spiritului s. de la Tata-lu si de la Fiiulu. — Candu preas. sa intaresce despre Georgiu Scolariulu aici memoratu, cà elu nu ar fi primitu togmél'a florentina, probabilu l'a confundatu pe acestu Georgiu cu altu Georgiu, ce a fostu incontr'a unirei, si deacea are credintia retacita in privinti'a lui Georgiu Scolariulu, carele a fostu pentru unire atátu in in conciliulu florentin, câtu si ca patriarchu a partinitu unirea facuta la Florenti'a (vedi opulu citatu „Unio,“ pag. 307; si pe Mainbourg in istori'a despartírei besericee grece de cea latina, 1841, la pag. 206).

3) Cumca Iosifu patriarchulu Constantinopolului nu a fostu contrariu unirei, ci partinitoriu; se póte vedé acestu adeveru din lucrarile lui facute in favórea unirei atátu in conciliu, câtu si inainte de celebrarea lui, despre ce testédia propri'a lui scrisóre, carea dinsulu presentiendu-si mórtea sa a scrisu-o despre sentimentele sale, si carea in limb'a romana tradusa suna in urmatoriulu modu: „Iosifu, din darulu lui Ddieu archiepiscopulu Constantinopolului, si a Romei nóue patriarchu ecumenicu. Ajungundu la capetulu viatiei mele si gat'a fiendu a inpliní comun'a detorintia a naturei, din darulu lui Ddieu descriu si subscriu pareerea mea spre incunoscíentiarea filorlu miei, si descoperu dara, cà eu credu aceea si primescu, ce invétia beseric'a cat. si apostolica, biseric'a lui Christosu si a Romei celei vechi; mai incolo spre incunoscíentiarea toturor'a marturisescu, cà santítatea sa pap'a de la Rom'a e parintele parintiloru si vicariulu celu mai mare a lui Christosu; si recunoscu si loculu curatítoriu. Pentru siguritatea acestor'a am scrisu si am subscriu documentulu acestu presentu, in 6 Iuniu 1439, in alu 2. anu de la deschiderea conciliului.“ — Falsitatea asertiunei memorate a istoríei din disputa despre Iosifu patriarchulu o vedesce si marturisirea lui Iosifu episcopulu Modonului, care episcopu a fostu de fačia la conciliulu florent., si carele in cele, ce scrie incontr'a scornitureloru lui Marcu Efesanulu, intre altele díce acestea: „Iosifu nu din frica, nu pentru ameninári, nu din ambitiune, nici ca se se intórca dinsulu iute acasa, a partinitu unirea, ci pentrucá se se inplínésca aceea, ce multi patriarchi inainte de dinsulu au doritu; pentrucá elu a ajunsu pacea besericee, a vediutu medularile lui Christosu eara unindu-se, s'a bucurátu sufletulu lui de acést'a, si elu cu pietate a subscriu unirea, cunoscundu purcederea santului Spiritu de la Tata-lu si de la Fiiulu, purgatoriulu, si pre episcopulu romanu de capu besericee.“ (Vedi opulu „Unio,“ pag. 304).

La pag. 4. tom. 2. §. 1., vorbindu preas. sa despre caracterulu de satoru a tóta lumea alu conciliului florent., scrie aceste: „*Acestu satoru nu are, si nu póte se aiba caracteru alu unui satoru ecumenicu; pentrucá intr'insulu n'au fostu represintata beseric'a intréga, càci acolo n'au fostu patriarchiele Ierusalimului, Antiochiei,*

si Alesandriei represintate, desí imperatulu staruía de a fi aceste trei patriarchie represintate prin metropolitii Visarionu alu Niceei si Marcu alu Efesului; inse la acést'a n'au avutu dreptu imperatulu fóra invoirea patriarhiloru aternatori.“ — In aceste síruri preas. sa aserédia: a) cà patriarhii Ierusalimului, Antiochiei, si Alesandriei nu aru fi fostu represintati in conciliulu florentin; b) cà imperatulu Ioanu Paleologulu fóra (?) invoirea acestoru patriarchi nu ar fi avutu dreptu a pófti, ca ei se fia represintati in conciliu prin delegatii loru. La aceste asertiuni nefundate, luandu eu in consideratiune si acele, ce mai susu am adusu inainte in privinti'a ecumenicitatei conciliului florentin, incontr'a preasantítulu istoricu reflectediu:

1) Cumca patriarhii Ierusalimului, Antiochiei, si Alesandriei inca in anulu 1437 au fostu ronduitu pentru sine delegati la conciliu in caus'a unirei. Asia patriarchulu Alesandriei in loculu seu a pusu pre archiepiscopulu Heracliei, pre Antoniu si pre Marcu Efesanulu (mai tardiu metropolitu alu Efesului;) patriarchulu Antiochiei a pusu pe archiepiscopulu Efesului de atunci pe Iosafu, si pe Georgiu Pneumaticulu; eara patriarchulu Ierusalimului pe Dionisiu episcopulu Sardelorlu, si pe Isidoru archiepiscopulu rusescu (cardinalu mai tardiu), precumu scrie dr. I. Zhishman (in opulu seu datu in limb'a germana in 1858 despre pertractárele unirei, la pag. 184.)

2) Cumca prelatii besericee orientale din diverse párti ale Asiéi si Europei adunati in Constantinopolu, inainte de a plecá la conciliu in apusu, cu consensulu patriarchulu constantinopolitanu s'au invoitu, ca patriarhii absinti mai susu memorati se fia in conciliu represintati prin delegatii loru, pre cari dinsii i-au fostu ronduitu se i represintedié in conciliulu tienendu in caus'a unirei.

c) Cumca déca acei trei patriarchi absinti in fapta s'au fostu invoitu, ca ei se fia represintati prin delegatii loru in conciliulu tienendu in caus'a unirei, nu se póte afirmá, cà fóra invoirea loru aru fi fostu represintati in conciliulu florentin; neci se póte cu temeiu díce, cà imperatulu nu ar fi avutu dreptu a pófti, ca patriarhii memorati se fia represintati prin delegatii loru mainainte ronduiti.

Din pana aici insíratele adeveruri, aduse inainte pentru demustrarea falsitatii asertiuniloru din istori'a desub recensíune scrise despre caracterulu conciliului florentin, ne potemu convinge, cà memoratulu conciliu are caracteru de conciliu ecumenicu, si cà astfelu obléga beseric'a resariténa intogm'a ca pre cea apusana. Decretele acestui conciliu legalu, care se memorédia si in pravil'a nóstra, beseric'a romana gr. cat. dinpreuna cu sant'a scriptura, cu canónele concilieloru ecumenice aprobate de adeveratulu capu alu besericee intregi dreptcredintíose, si cu invetiaturele cele adeverate, sante, si salutarie ale ss. parinti le venerédia si le tiene in integritatea sa santu si nestramutaveru, si din acést'a cauza beseric'a rom. unita cu totu dreptulu merita ase numí beserica ortodoxa, a se numí cu numirea aceea, despre carea s. Augustinu díce, cà numai besericee catolice i compete. —

Totu la pagin'a 4. tom. 2. §. 1. preas. istoriografu, vorbindu despre silinti'a imperatului Ioanu Paleologulu pusa in privinti'a unirei florentine, díce, cà „*imperatulu spre acestu sversítu a fostu gat'a a jersí santién'a cea mai mare a besericee, a carei fiu a fostu si elu.*“ — Incontr'a acestei asertiuni aserediu:

1) Cumca imperatul Ioanu Paleologulu prin unirea florentina nu a stramutatu religiunea cea adeverata, nici disciplin'a cea legala aprobată a besericeii orientale, si nu a introdusu in acést'a beserica neci o religiune falsa contraria santei scripturi si invetiatureloru ss. parinti, nici a substituitu in beseric'a orientala disciplina noua repumnanta dátineloru legali parintiesci; ci elu prin lucràrile sale facute pentru unirea florentina a pastratu religiunea cea adeverata si legal'a disciplina parintiésca a besericeii orientale. Destulu de chiaru se póte vede acést'a din decretulu florentinu publicatu in acestu organu besericescu la numerulu 23 din a. tr., si asiadara nu se póte cu temeiu afirmá, cà imperatul in conciliulu florentinu prin unirea facuta intre beseric'a orientala si apusana ar fi sacrificatu santieni'a cea mai mare a besericeii orientale.

2) Cumca Ioanu Paleologulu silindu-se pentru unirea besericeloru, a lucratu unu lucru frumosu, maretiu, placutu inaintea lui Ddieu si a ómeniloru cu bunavointia, si doritu si mainainte de patriarhii constantinopolitani; a facutu unu lucru multu salutariu si besericeii resaritene, lucru, ce l'a pretinsu de la dinsulu chiaru si interesulu celu curatu alu adeverulu invetiaturei crestinesci si santieni'a besericeii resaritene, care santienia debunaséma nu stà in separatismu nefundatu, nu in negarea celoru patru puncte de controversiune, nu in nerecunóscerea adeverulu basatu pre sant'a scriptura si pre invetiatur'a ss. parinti cumu si pre ss. canóne a concilieloru ecumenice legalminte aprobate de legitimulu capu alu besericeii orientale si apusane, care adeveru aceste sante beserici l'au statoritu impreuna in conciliulu de la Florenti'a legalminte chiamatu si continuatu precumu si legalminte finitu in 1439; ci aceea santienia stà in consonanti'a invetiaturei besericeii orientale cu s. scriptura, cu ss. canóne legali si cu invetiatur'a cea adeverata a ss. parinti, stà in pastrarea religiunii cei adeverate si a disciplinei legale a besericeii orientale, recunoscute de represintantii legali ai ambeloru beserice in conciliulu florentinu, stà in recunóscerea adeverulu basatu pe s. scriptura si pe canónele sínódeloru aprobate de legitimulu capu alu besericeii, stà in unirea santa pe base sante in conciliulu de la Florenti'a facuta, pentru a carei realizare imperatul s'a luptatu cu zelu demnu de lauda.

3) Cumca santieni'a cea mare a besericeii orientale nu o a compromis neci o a sacrificatu Ioanu Paleologulu, ci acea santieni'a o a compromis si periclitatu Marcu metropolitulu Efesului si urmatorii lui, cari nu s'au supusu decreteloru conciliulu florentinu aduse in modu legalu cu ajutoriulu Spiritulu s.; cari nu au ascultat de viersulu celu frumosu, santu si ddiescu alu besericeii resaritene si apusene inpaciuite in conciliulu de la Florenti'a; cari s'au lapedatu de mam'a beserica adeverata de la Rom'a, ceea ce pre fiii sei cei deshinati ca o mama buna i a chiamatu sub aripele celea calde ale pacii si unirei, si plangandu a cautatu ói'a cea pierduta; in fine cari lapedandu-se de mam'a beserica romana si turburandu unirea florentina, si invetiandu invetiature retacite contrarie invetiaturei besericeii orientale de dinainte de deshinarea fotiana si cerulariana, au semenatu neghin'a mortifera a neunirei intre greci si latini, au causatu frecàri dusimanoése si periculóse intre fratii de unu sange, au frantu poterile besericeii orientale spre folosulu turciloru pagani, si au adusu beseric'a orientala la acea stare deplorabila, sub a carei jugu si astadi geme. —

In privinti'a conciliulu florentinu preas. sa mai gresiesce si la pag. 3. tom. II. §. 1., unde asia graesce: „*Ci asia pap'a a stramutatu saborulu din Florenti'a la Rom'a, unde s'a prehungitu si sa severítu fora sporiu.*“

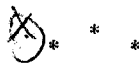
— La acést'a asertiune a preas. sale reflectedi, cumca conciliulu florentinu s'a finitu in modru legalu la Florenti'a in 1439, dupacumu afara de alte dovedi adeveresce insu-si decretulu conciliulu flor. publicatu in siedinti'a publica tienuta in Florenti'a, si dupacumu se póte vedé chiaru si din vorbele preas. sale, deórace in istori'a sa la pag. 1. tom. II. §. 1. dîce: „A chiamatu saboru la Ferrara la a. 1437, carele la Florenti'a s'a continuatu si s'a severítu.“ —

Afara de erorii publicati pana aici in acestu organu si refransi dupacumu ne-au permis poterile si inpregiuràrile. in istori'a besericésca a preas. sale se mai afla inca fórté multi erori, dintre cari in privinti'a nóstra mai batatori la ochi suntu acci, pre cari preas. istoricu i comite la pag. 282. tom. I. §. 253., unde scrie „*in saborulu de la Calcedonu, alu IV. ecum., s'a ronduitu, ca patriarchulu Constantinopolului intru tóte se fia asemenea celui din Rom'a;*“ la pag. 314. tom. I. §. 279., unde dîce: „*Pelagie I., carele celu d'antáiu a isvoditu antáietatea besericeii din Rom'a de la insu-si I. Christosu;*“ la pag. 127. tom. I. §. 122., unde scrie: „*Acei scriitori, cari au scrisu in véculu acest'a despre preferinti'a besericeii din Rom'a, cubunaséma au intielesu antáietatea cetatiana, dara nu duhovnicésca a Romei;*“ la pag. 360. tom. I. §. 331. si la pag. 364. tom. II. §. 334., unde vorbindu despre deshinarea besericeii, desvinovatiesce pre Fotiu si vinovatiesce pre pontificele romanu, carele a aperatu pre Ignatiu patriarchulu celu betranu si nevinovatu alu Constantinopolului, si unde aduce inainte mai multe lucruri eronee; la pag. 360. tom. I. §. 331., si la pag. 382. tom. I. §. 346., unde se aserédia falsu, cà Rom'a ar fi facutu abateri in privinti'a invetiaturei si oronduelei besericesci; la pag. 277. tom. II. §. 166., unde preas. sa privilegiele Romaniloru, ce ocurgu in corpulu dreptulu ungaricu, „*Valachorum privilegia cassentur,*“ crede a fi fostu numai ale Serbiloru s. a. — Despre acesti erori mi-retienu a vorbí cu alte ocazioni.

Inainte de a precurmá vorb'a in privinti'a eroriloru cuprinsi in istori'a recensata, cu modestia facu acestu intrebàri: óre cuventulu „gandí,“ care ocurge in mai multe locuri, nu s'ar fi potutu pune mai romanesce cu „cugetá;“ óre la pag. 1. tom. II. §. 1. si si in alte locuri in locu de cuventulu „Bazen“ nu s'ar fi potutu pune „Basilea;“ óre la pag. 348. tom. I. §. 315 si in alte locuri inca cuventulu „Mainz“ nu s'ar fi potutu pune romanesce? Si in urma me rogu, de ce schimosesce preas. scrietoriu numele lui Isusu Christosu, scriendu-lu acumu „Isus,“ acumu „Iisus“? (In respectu dogmaticu inca s'ar poté enumerá in acést'a istoria unu síru lungu de neesacitáti de soiulu celei din tom. I. §. 11. pag. 10., unde se dîce, cumca „*urn'a cea d'antáia a pentateuchului a fostu pre vremea lui Osí'a profetulu; . . . o traditia evreésca dîce, cà Moise ar fi sciutu scrie; alta poreste evreésca pomenesce scl. . . Noi adeverulu povestiloru acestoru lu lasámu spre dovedire aceloru scl.*“ — Asiadara, déca e numai poveste seau fabula cà Moise ar fi sciutu scrie, atunci e mintiuna ceea ce se dîce in Deuteronomiu 31, 24: „*Dupa-ce a sversítu Moise a scrie tóte cuventele legei acesteii in carte pana in sversítu, scl.?*“ Prin urmare atunci intregu pentateuchulu asemenea e numai o scornitura? Atunci mai incolo si celealalte

cãrți ale testamentului vechiu si nou, cari asia-dicundu suntu numai echu alu pentateuchului, provocandu-se tôte in modu explicitu ori implicitu la dinsulu, asisidera nu suntu alt'a decâtu nesce fictiuni? Atunci in fine ss. parinti cu totii, tienendu pre Moise de auctorulu pentateuchului, au retacitu cu s. Epifaniu dinpreuna, celu ce (de ponder. §. 5.) scrie, cã traditiunea Sinagogeii despre Moise ca scrietoriu alu pentateuchului asia erã de firma, câtu din ast'a cauza a si impartitu ea psaltirea in cinci cãrți, ca cumu ar fi unu alu doilea pentateuchu? Óre ce ar dîce auctorulu „Confesiunei ortodocse,“ metrop. Petru Movila, cu arhieriei resar. adunati in sinodulu de la Iasi, candu ar audî rostindu-se din gur'a unui archipastoriu gr. or. acea sentinti'a, nu protestantica ci ratiionalistica, sentinti'a, carea submina fundamentulu a totu edificiuulu scripturei? — — — Red.)

Gavrila Popu, canonicu.

Invitare de prenumeratiune la „Magazinulu pedagogicu.“

„Unu poporu invetiatu si preceptu, totdeun'a e mai moralu si mai diligentu, decâtu unulu ignorantu si necultu“, dîce Smith. — Cultur'a poporului inse e conditiunata de la starea si inflorirea scóleloru. A vorbí asta-di despre lips'a de scóle bune, e de prisosu. Vomu atinge numai aceea, cã unu factoru insemnatu, ce contribue la inflorirea acestor'a, suntu scrierile destinate a latî cultur'a intre poporu, in prim'a linia scrierile pedagogice. In sperare, cã prin publicarea unei atari scrieri vomu contribuí si noi dupa poteri la latîrea culturei intre invetiatori, si midilocitu la inflorirea si organisarea dorita a scóleloru nostre natiunali, ne-amu determinatu a edã o foia, colonele carei'a se sierbésca eschisivu numai intereseloru si afaceriloru scolari. Foi'a edanda va portã numele de „Magazinulu pedagogicu“ si va esí de 10 ori in anu in brosiure de câte trei cole întregi si invelitorea. Brosiurile depre unu anu voru formã unu tomu. Nu promitemu nici mai multu nici mai puçinu, decâtu cã ne vomu tiené strinsu de program'a urmatória:

Scopulu „Magazinului“ e, a contribuí la desvoltarea si inflorirea scóleloru nóstre natiunali. Midiloculu celu mai potinte si mai siguru in privinti'a acést'a „Magazinulu“ crede a-lu cautã in abilitatea seuu harnic'a invetiatoriloru. Deórace abilitatea invetiatorésca e conditiunata de o cultura armonica si corespundietória, pentru aceea devis'a „Magazinului“ va fi nesuinti'a de a contribuí la inflorirea scóleloru prin supeditarea midilóceloru spre cultivarea invetiatoriloru.

De la fiacare invetiatoriu pretendemu mai antãiu de tôte o *cultura speciale*, o cultura de chiamare, carea se-i usioredie implinirea duplei sale misiuni, de a educã si instruí tenerimea, ce i-se concrede; cu alte cuvente pretendemu o cultura pedagogica-didactica; ceremu inse totodata si unu anumitu gradu de *cultura universale*, ear acést'a atãtu in interesulu invetiamentulu insu-si, câtu si in cel'a alu autoritatei invetiatoresci. Problem'a „Magazinului“ va fi, a inaintã si propagã la invetiatorii nostri romani nu numai cultur'a speciale, ci si cea universale, cu atãtu mai virtosu, cãci in ambele prinvintie literatur'a natiunale intinde invetiatoriloru prea puçine midilóce spre ajutorire.

Cultur'a pedagogica „Magazinulu“ o va inaintã 1. prin disertatiuni pedagogice de interesu comunu, practicu; 2. prin biografíe bune ale pedagogiloru celoru mai renumiti; 3. prin comunicarea de casuri disciplinare interesante; 4. prin descrierea de serbãri scolarie

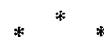
recomendabile; 5. prin impartesirea altoru esperintie interesante culesse depre campulu educatiunei. — *Cultur'a didactica*: 1. prin disertatiuni din sfer'a didacticeii universale; 2. prin alegerea si ordinarea materialulu de invetiamentu pentru diferitele clase scolare; 3. prin tractarea lui dupa principie metodice, pregatindu astfelu elaborarea si statorirea unui planu de invetiamentu corespundietoriu.

Incãtu pentru *cultur'a universale*, tendinti'a „Magazinului“ va mierge intr'acolo, a desteptã in invetiatorii nostri unu interesu viu pentru inaintarea in scientie si a-i face cunoscuti cu starea presenta a cestor'a. Cu privire la acést'a „Magazinulu“ va aduce articuli alesi din toti ramii de scientie, dar maicuséma din scientiele reali, a caroru influentia extraordinaria asupr'a viatiei practice nu o póte negã nime; inse si aici alegerea si tractarea articulilor va fi dupa potintia astfelu, ca invetiatoriu se póta folosí si acestu materialu pentru vivificarea invetiamentulu seu din scóla. — O rubrica speciale va fi destinata pentru corespundintie privitória la afacerile esterne ale scóleloru; atari corespundintie au se fia curatu obieptive, deórace certele si polemiele personali nu se voru considerã nicedecãtu. Asemenea va remané „Magazinulu“ inchisu pentru tôte cestíunile politice. — Sub rubric'a „literatura“ „Magazinulu“ va face cunoscute opurile cele mai interesante esíte pentru scóle atãtu in limb'a romana, câtu si in limbi sraine. Va reproduce si critic'a autoritatiloru inalte depre campulu instructiunei, date asupr'a aceloru opuri, recomandandu pre cele recomandabili si pentru invetiatorii nostri. — In urm'a rubric'a „sciri scolare“ va aduce ordinatiunile esíte de la locurile mai inalte in privinti'a scóleloru, schimbãri in statulu personalu la o scóla seuu alt'a si altele asemenea. —

De la imbraçisirea, ce va aflã acést'a scriere la publiculu romanu si cu deosebire la invetiatori si barbati de scóla, va depinde si viati'a ei. — Pretiuulu de prenumeratiune pe unu anu pentru Austri'a e 3 fl., ear pentru strainatate 4 fl. v. a. Prenumeratiuni se primescu numai pe unu anu întregu. — Doritorii de a-si procurã acést'a scriere suntu rogati a tramite pretiuulu de prenumeratiune in epistole francate celu multu pana in finea lui Decembre a. c. calindariulu nou, pentrucã redactiunea se se scia indreptã cu numerulu esemplarielor. — Tôte corespundintiele suntu a se adresã francate la redactiune. Cele anonime nu se voru publicã.

Naseudu, 2. Decembre 1866.

Cosm'a Anc'a, **Macsimu Popu,** **Basil. Petri,**
invetiat. si direct. norm. prof. gimn. si cat. la scólele norm. prof. preparand.

Zur Geschichte des Nominalismus vor Roscellin.
Nach bisher unbenützten handschriftlichen Quellen der wiener k. Hofbibliothek, von Dr. C. S. Barach, Docent der Philosophie an der wiener Universitaet. Wien, Braumüller 1866. — Fascicululu de 25 pagine aréta, cumu deveni seclulu X. nominalisticu, si cumu Roscellin si filosof'a lui fũ numai unu eflucu alu tempului, in carele se nascũ. Apoi trece la diferinti'a intre nominalismu si realismu, afirmandu, cã spresiunea „flatus vocis“, imputata nominalismulu, nu e proprie de origine nominalistica, ci dincontra de origine realistica (?). — Pretiuulu 25 gr. de arg.

Zur Erkenntnisslehre von Ibn Sina (Avicenna) und Albertus Magnus, von B. Haneberg. München 1866. —

Renunitulu auctoru desvolta in acést'a scriere invetiatur'a lui Avicenna despre „intellectus possibilis si intellectus agens,“ si trecundu la doctrin'a santului Tom'a de Aquino, dà dreptu doctrinei tomistice, precumca „in omu nu se afla idee innascute, ci numai facultatea cugatatória, carea cu ajutoriulu facultatiloru sentiuali si de esperintia devine apoi la formarea ideelor, inpreunandu si dismembrandu cele observate si cuprinse prin sentiri.“

Prophezie und Glaube, von Dr. I. Em. Veith. Wien, Braumüller 1866. — Pr. 1 tal.

Ochire prin lumea politica

(din 15—31 Decembre.)

Cronica interna. Anulu 1866 ne lasa atátu pre noi, câtu si Europ'a intréga intr'o stare neliniscita si insufflatória de grigia si frica pentru o posibila conflagare generala in primavéra.

Inleintru poporulu celu desmierdatu, poporulu magiaru, nu vre nici câtu e negru sub unghia se lase in interesulu inpacarei imperiului din pretinsiunile sale esagerate; adres'a ultima a dietei pestane nu e decâtu o copia fidela a adreseloru precedinti. Ba ce e mai multu, in dilele trecute ministrulu de externe br. Beust cu cancelariulu ung. Mailáth rapedîndu-se pana la Pest'a si avendu acolo intelnire cu corifeii magiariloru, partit'a deák-iana cu acést'a ocaziune afla, cumca „ministrulu de statu nici n'ar fi avutu ce cautá in in capital'a Ungariei,“ ceea ce cu alte cuvente va se dica, cá cu Ungari'a bunaóra ca cu oricare altu statu strainu numai ministrulu de externe alu Austriei póte pertractá! Deací firesce cá se ivescu din candu in candu si sciri deoparte despre disolvarea dietei pestane, dealtaparte despre repasírea regimului actualu. La tóta templarea regimulu nu mai are tempu de a traganá deciderea intr'o parte seu in alt'a a causei cu reconstituirea monarchíei. — Celelalte diete provinciale avura in acést'a siesiune durata fórté scurta si insemnate micútia. Ele se inchidu cu diu'a de adi, spre a se escrie alegeri nóue. In loculu lor, se aude, cá se va convocá „senatulu imperialu angustu,“ si decretulu convocatoriu se fia si subscrisu de imperatulu. — Adres'a dietei croate se respicá categoricu incontr'a unirei cu Ungari'a, vrendu a pertractá numai deadreptulu cu imperiulu.

Mai amintimu dinleintru redicarea patentei pentru legea de usura si introducerea *gardei de tíera*.

Cronica esterna. Cestiunea orientala devine totu mai amenintatória. Rescól'a din Candi'a inca nu e stinsa, si acumu erumpe si in Tesali'a precumu si in alte provincie locuite de greci ale Turcíei, eara regatulu Greciei ajuta pre facia pre revoltantii de unu sange. Deací relatiunile internatiionali intre inalt'a Pórta si intre Elad'a nu su departe de rumpere. — Dara si in provinciele bulgaroslave ale Turcíei fierbe. Cudeosebire Serbi'a se folosesc de ocaziune spre a stórce departarea garnisónei turcesci, ce trebuia se o sufera pana acumu prin fortaretiele sale. Spre acestu scopu se inarma crancenu, pentrucá se aiba cu ce a si-proptí pasii facuti pre calea pertractariiloru diplomatice.

In Rom'a negociadie regatulu italianu cu curi'a papala nu fóra speme de resultatu.

Despre imperatulu Maccsimilianu din Mecsicu inca totu nu se scie ce-va positivu, óre abdis'a dej'a seu in-

ca nu? si cá in ce stare se afla in nenorocitulu seu imperiu? Nesce faime vage voiáu a scí despre caderea lui in man'a partitei lui Juarez, si cá si-ar fi pierdutu mintile. — Armat'a francésca se reintórce din Mecsicu in Marte 1867.

Relatiunile cabinetului nostru cátra cabinetele atátu rusescu câtu si prusescu se paru a fi luatú o facia mai amicala.

In Bucuresci la ministeriulu de externe in 6 Decembre s'a subscrisu conventiunea despre libera navigare pre Prutu. — In camer'a Romaníei debaterile decurgu esttempu mai fóra pátima si mai cu seriositate barbatésca, decâtu in trecutu.

Varietáti.

Barbatulu natíunei, d. adv. dr. Ioanu Ratiu a sositu in 27 Dec. in Vien'a.

Sinodu provincialu gr. c. Din Oradea-mare ni se scrie, cá ilustr. sa p. episcopu dr. Iosifu Papp-Szilágyi se ocupa neobositu cu redigerea materialului pentru tienendulu sinodu provincialu romanu gr. c., care ar dorí, cá din primavéra incolo se nu se mai amene.

La „Dreptulu publicu alu Romaniloru,“ scrisu de nemoritoriulu dr. Simeonu Barnutiu, se mai potu dori-torii prenumerá cu 24 lei pre esemplariu. Prenumerárele sunt de a se tramite la nepotulu auctorului, d. asiesoriu de sedria dr. Ioanu Maniu, in Siemleulu Selagiului. Opulu se afla sub tipariu.

Patriarchulu constantinop. Sofroniu e destituitu prin regimulu turcescu. Caus'a se dà cu socotél'a a fi amestecu in comploturile revoltantiloru grecesci.

Clerulu rutenu gr. cat. di. Galiti'a tramise in dilele aceste santítatei sale papei Piu IX. o adresa, in carea si-respica alipirea fiéscá si sincer'a multiamita pentru binefacerile santítatei sale reversate preste numitulu cleru prin brevea „Corcordiam“ din 1864, ceea ce regulédia referintiele beserisesci ale latiniloru si greco-catoliciloru in Galiti'a pre bas'a egalitatei, cumu si prin aprobarea capituleloru rutene gr. c. din Leupole si Peremisli'a.

Renunitulu advocatu si deputatu din Franci'a, Iuliu Favre, e atacatu din partea „cugetatoriloru liberi,“ pentrucá intr'o scriere a sa avú curagiu de a afirmá, precumca asasinulu Orsini a poftitu preotu, spre a se marturisi si cuminecá, precandu i se apropiá ór'a executarei sentintiei de mórte.

Necrologie. Consiliariulu reg. gub., fostu deputatu dietalu si senatoru imperialu, zelosulu romanu **Lad. Vas. Buteanu**, in 23 Dec. repausá in Clusiu in etate abia de 41 de ani. — In Vien'a se mutá in 26 a. l. la cele eterne tenerulu de buna sperantia, audítoriulu de medicina **Constantinu Galanu**, in etate de 22 de ani. — In Bucovin'a morí in 22 Dec. protoiereulu si parochulu emer. din Vétr'a Dornei, **Ioanu Chibiciu**, in etate de 52 de ani, deplansu de fiii sei sufletesci si de cunoscuti ca bunu preotu si bunu romanu totodata. — Fia-le tierin'a usióra!

Post'a redactiunei. P. t. domnilorú: G. B. in Blasiu. Multiamita; o voiú aretá in numerulu viitoriu. Ce se facu cu pachetulu tramisu pentru celu mutatú din viatia? — A. M. in Petromani. Totu ce va fi cu potintia in rónđulu viitoriu; pentru astadata ne-a sositu prea tardíu. — C. G. C. in Petrosiani. Desí ve dâmu totu dreptulu, totusi suntemu de parere se nu nutrimu si noi foculu strivitoriu de bunaintelegerea necesaria pentru natiune in momente asia de critice. In fine adevverulu meritelorú ori demeritelorú cui-va si altcumu totu trebe se se lamurésca. — A. O. in Clusiu. In numerulu viitoriu.